

347.951.01

**VEŠTINA PISANJA PRAVNIH AKATA – PRVOSTEPENA PRESUDA U
PARNIČNOM POSTUPKU****Doc. dr Dragana Randelović***

*Non fucata, sed est simplex oratio very.
(Govor istine nije kićen, već jednostavan.)*

Apstrakt:

Presuda je sudska odluka kojom se autorativno, konačno i meritorno odlučuje o zahtevu za presudu i rešava spor. Presuda je veoma značajan pravni akt koji sublimira čitav postupak, predstavlja njegov logičan završetak i jasno, nedvosmisleno i bez ikakve sumnje iskazuje i brani zaključke do kojih je sudija došao ocenom dokaza. Sve što je do tada urađeno ostaje bez smisla ukoliko ono što je napisano u presudi ostane nedovoljno ili nedostojno prethodno obavljenog posla. Presuda mora biti kvalitetna jer predstavlja krunu celog postupka i ona mora jasno, precizno i logično prikazati zaključke do kojih je sud došao nakon opsežno sprovedenog postupka. Nije dovoljno da presuda bude pravno korektna, već mora biti i jezički i gramatički pravilna, lako čitljiva i razumljiva. Ono što sud kaže i način na koji kaže, podjednako je važno kao i ono što odluči. Za kvalitetnu presudu neophodno je kombinovanje veštine pisanja i pravnog znanja.

U radu autor analizira sastavne delove sudske odluke u parničnom postupku, ukazuje na metodologiju njene izrade, neke od najčešćih grešaka, kao i specifičnosti i pravila legalističkog stila koji mora biti imperativ prilikom pisanja presude.

Ključne reči: parnični postupak, uvod presude, izreka presude, obrazloženje presude

Uvodna razmatranja

Presuda je sudska odluka kojom se autorativno, konačno i meritorno odlučuje o zahtevu za presudu i rešava spor, koji je bio povod parnici, na

* Departman za pravne nauke Univerziteta u Novom Pazaru, docent za užu naučnu oblast građansko pravo, d.randjelovic@uninp.edu.rs.

autoritativan i nesumnjiv način. Zadatak suda je da na osnovu činjenične građe utvrđene u sudskom postupku, podvođeci pod odgovarajuću materijalnopravnu normu, izvede zaključak o tome na koji način treba da reguliše sporni pravni odnos između stranaka. Ovaj zaključak (*conclusio*) predstavlja rezultat logičke i misaone operacije sadržane u izreci presude i on se izvodi iz dve premise. *Praemissae minor*, logičkog silogizma presude koji predstavlja činjenično stanje, odnosno činjenice koje je sud utvrdio i za koje smatra da su važne za primenu prava radi donošenja odluke. Radi utvrđivanja činjeničnog stanja sudu služi činjenični fond koji je u pravilu širi od onog koji sud smatra relevantnim, i taj fond čine činjenice na koje se stranke tokom parnice pozivaju radi opravdanja osnovanosti svojih zahteva, činjenice koje su posredno relevantne i koje svojim postojanjem ukazuju na postojanje važnih činjenica (*indicije*) i činjenice za koje je sud smatrao da ih treba utvrditi a koje prelaze granice raspravljanja utvrđene dispozicijom stranaka.¹ *Praemissae maior* je sadržaj pravne norme koju treba primeniti na utvrđeno činjenično stanje.

Presuda je veoma značajan pravni akt koji sublimira čitav postupak i u njemu izvedene zaključke. Sve što je do tada urađeno ostaje bez smisla ukoliko ono što je napisano u presudi ostane nedovoljno ili nedostojno prethodno obavljenog posla. Kvalitetna presuda zahteva poznavanje brojnih veština, višestranu znanje, ali pre svega poznavanje srpskog jezika i pravila pravopisa i logike.² Presuda mora biti kvalitetna jer predstavlja krunu celog postupka i ona mora jasno, precizno i logično prikazati zaključke do kojih je sud došao nakon opsežno sprovedenog postupka. Postupak koji prethodi donošenju presude je dugotrajan i vrlo kompleksan, bogat brojnim parničnim radnjama koje izvode njegovi učesnici. Zadatak suda je izuzetno težak. On mora rezimirati sve preduzete radnje, utvrditi relevantne činjenice i primeniti odgovarajuće pravne norme na konkretan slučaj.³ Presuda mora predstavljati logičan završetak ovako kompleksnog procesa i jasno, nedvosmisleno i bez ikakve sumnje iskazati i braniti zaključke do kojih je sudija došao ocenom dokaza na osnovu svog slobodnog sudijskog uverenja.

Međutim, presuda mora biti kvalitetna i zbog toga što momentom njenog objavljivanja ona postaje dostupna javnosti koja će neretko vrebati svaku grešku, nepravilnost, ili nedoslednost koju će iskoristiti da podrije sudijski autoritet. Pre svega, presudom su uglavnom nezadovoljne obe stranke koje će nastojati da je pobiju, tako da ona mora biti ispravna i u materijalnom i u formalnom smislu. „Snagom argumenata, jasnoćom izražavanja i unutrašnjom logikom, onoga ko je čita, čak i ukoliko ne prihvata u njoj iznete zaključke, mora ostaviti u uverenju da sud za svoj stav ima ozbiljne razloge i da je veoma malo prostora za

¹ S. Triva-M. Dika, *Građansko procesno pravo*, Zagreb, 2004, str. 580.

² M. Majić, *Prvostepena krivična presuda – veština pisanja*, Pravni instruktor, Beograd, 2014, str. 9.

³ Triva, Siniša; Dika, Mihajlo, *Građansko parnično procesno pravo*, sedmo izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Narodne novine, Zagreb, 2004.str. 618.

argumentovanu kritiku iznetih stavova, bez obzira na simpatije koje prema ovakvim stavovima gaji čitalac.“⁴

U ovom radu, autor će prikazati metodologiju izrade sudske presude u parničnom postupku i neka osnovna pravila koja će pomoći čitaocu da napiše pravilnu, jasnu, konciznu i logičnu presudu.

1. Stil presude

Svaki sudija ima svoj stil pisanja, i taj stil on prenosi na nove mlađe generacije koje svoj pripravnički staž provode pod njegovim mentorstvom. Ukoliko je njegov stil dobar, tzv. pelceri akata koje sastavlja, a koje mladi pripravnici prikupljaju, kvalitetni, biće takvi i njihovi akti kada krenu sa samostalnim radom. Međutim, pripravnici i kasnije stručni saradnici, moraju zadržati samostalnost i izvesnu kritičnost prema aktima svojih mentora. Iz ličnog iskustva znam da najveći broj sudija vraća na ispravljanje svaku presudu koja odudara od njihovog stila pisanja, čime strogo kalupe buduće sudije. Ipak, oni se moraju truditi da, kada krenu sa samostalnim pisanjem akata, formiraju sopstveni stil koji će biti lišen nepravilnosti i grešaka koje su se potkradale njihovim mentorima i koji će biti otvoren za konstantnu samokritiku i usavršavanje. Sam jezički stil je individualne prirode i oslikava kreativnost i veštinu koju sudija poseduje, ali koji se mora neprestano nadograđivati.

Nije dovoljno da presuda bude pravno korektna, već mora biti i jezički i gramatički pravilna, lako čitljiva i razumljiva. Ono što sud kaže i način na koji kaže, podjednako je važno kao i ono što odluči. Za kvalitetnu presudu neophodno je kombinovanje veštine pisanja i pravnog znanja. Jezički stil osnažuje pisano oblikovanu pravnu misao, dok nedostatak u stilu pisanja može imati za posledicu i nedostatak u sadržaju.⁵

Postoje i neka opšta pravila koja se moraju poštovati i koja propisuje zakon a koja pružaju osnovne smernice u izradi sudskih akata. Pre svega, presuda mora biti jasna, precizna, razumljiva, lako čitljiva, sa što manje suvoparnih izlaganja koja su nerazumljiva pravno neukim osobama. Legalistički stil pisanja odlikuju izvesne specifičnosti. Rečenice moraju biti kratke i smislene, filtrirane od nepotrebnih reči. Sudska presuda nije mesto gde će sudija demonstrirati bogatstvo svog rečeničnog fonda niti veštinu poetskog načina pisanja. Treba izbegavati duge i komplikovane rečenice, jer je dužina rečenice, najčešće, obrnuto proporcionalna njenoj razumljivosti. Kratka rečenica čini misao jasnijom čitaocu i održava njegovu

⁴ M. Majić, Prvostepena krivična presuda – veština pisanja, Pravni instruktor, Beograd, 2014, str. 9.

⁵http://www.vtsrh.hr/uploads/Dokumenti/strucni%20radovi/Sagani%C4%87_Kristina_-_Pisanje_1.stup_presuda_u_PP_HPR_10-10_UDK.pdf, pristup dana 04. juna 2015. godine.

pažnju.⁶ Treba se rukovoditi Aristotelovim rečima: „Pišimo kao obični ljudi tako da nas svako razume, a razmišljajmo kao mudar čovek“.⁷

Jezik mora biti jasan i što jednostavniji, a reči se moraju koristiti u svom uobičajenom značenju. Treba izbegavati žargone, latinske izraze i nepotrebne stručne i tehničke termine, izuzev ako je njihova upotreba neizbežna. Strane reči se koriste samo ako za njih ne postoji odgovarajući prevod u srpskom jeziku. Kod pisanja datuma u propisu, nula se ne piše ispred jednocifrenog broja, a nazivi meseca u godini se označavaju rečima.⁸

Veoma korisna može biti priprema nacрта presude neposredno nakon završetka postupka, dok su utisci još uvek sveži.

2. Forma presude

Forma sudske presude je spoljni izraz u kojem se manifestuje njena sadržina. Forma predstavlja spoljni okvir unutar kojeg se zbiva proces sudskog razmišljanja i koji treba biti takav da čitaocu omogući praćenje njenog sadržaja. Kognitivne procesne norme koje propisuju formu i minimum sadržine sudske presude sadržane su u odredbama Zakona o parničnom postupku⁹ i Sudskog poslovnika¹⁰.

Neka osnovna pravila pri pisanju odluka i drugih pismena možemo naći u Sudskom poslovniku. U čl.122. st.1. propisano je da jezički izraz odluka i drugih pismena mora biti razumljiv. U gornji levi ugao svih sudskih pismena stavlja se zaglavlje koje sadrži: grb Republike Srbije, naziv Republika Srbija, naziv suda, oznaku i broj predmeta, datum i sedište suda. Ako je odluka ili pismeno izrađeno u sudskoj jedinici, odnosno odeljenju izvan sedišta suda, u zaglavlju se pored naziva navodi i sudska jedinica, odnosno odeljenje izvan sedišta suda (čl.125. Sudskog poslovnika). Oznaka predmeta se sastoji od skraćenice naziva upisnika u koji je predmet upisan (u parničnom postupku to je oznaka P) ispisana velikim slovom. Broj predmeta se sastoji iz rednog broja upisa i poslednja dva broja kalendarske godine u kojoj je predmet unesen u upisnik. Na primer, P 123/14.

Presude, rešenja, zapisnici i rešenja drugostepenog suda pišu se na celom listu formata A4, a ostale odluke, uverenja, potvrde i druga slična pismena mogu se pisati na listu formata A5. Izvornici i prepisi odluka moraju biti čitljivi, uredno sastavljeni i odštampani korišćenjem IKT ili pisaćom mašinom. U sudovima u kojima se koristi IKT, standardizuje se izgled i forma sudske odluke (veličina i vrsta slova, broj redova, broj slovnih mesta, prored i sl.) (čl.127. Sudskog poslovnika).

⁶ M. Majić, Prvostepena krivična presuda – veština pisanja, Pravni instruktor, Beograd, 2014, str. 79.

⁷ http://www.vtsrh.hr/uploads/Dokumenti/strucni%20radovi/Sagani%C4%87_Kristina_-_Pisanje_1.stup_presuda_u_PP_HPR_10-10_UDK.pdf, pristup dana 04. juna 2015. Godine.

⁸ N. Petrušić, Sastavljanje podnesaka, Priručnik za rad studenata, Pravna klinika za zaštitu prava žena, Niš, 2011.

⁹ „Sl. glasnik RS“, br. 110/2009, 70/2011, 19/2012 i 89/2013.

¹⁰ „Službeni glasnik RS“, br. 10/2009, 7/2011, 19/2012 i 89/2013.

Izvornikom se smatra odluka suda sastavljena u propisanom obliku, koju je potpisao predsednik veća - sudija koji je odluku doneo i zapisničar, ako je njegovo učestvovanje obavezno, ili sudijski pomoćnik kome je to rasporedom poslova povereno (čl. 126. Sudskog poslovnika). Izvornik presude predstavlja original presude, i on se uključuje u spise predmeta.

Prepis presude predstavlja njenu kopiju koja se dostavlja strankama. Prepis se overava od strane suda stavljanjem potvrde da je prepis veran originalu. Prepis sadrži ime predsednika veća, odnosno sudije pojedinca koji je potpisao izvornik, otisak štambilja, koji potpisuje upravitelj pisarnice ili drugo lice koje ovlasti predsednik i jasan otisak pečata suda. Na prepis odluke stavlja se pouka o pravnom leku (čl. 128. Sudskog poslovnika).

Zakon o parničnom postupku propisuje da u slučaju da postoje određene nesaglasnosti između izvornika i prepisa presude koje se odnose na greške u imenima i brojevima, kao i druge očigledne greške u pisanju i računanju, njih će ispraviti predsednik veća posebnim rešenjem koji se unosi na kraju izvornika presude, a strankama se dostavlja overeni prepis rešenja. Ukoliko se nesaglasnosti tiču neke odluke sadržane u izreci presude, strankama se dostavlja ispravljeni prepis presude sa naznačenjem da se ovim prepisom presude zamenjuje raniji prepis.

3. Uvod presude

Pisano izrađena presuda mora da sadrži uvod, izreku i obrazloženje.

Uvod predstavlja tehnički deo presude i njegov sadržaj je propisan u čl. 355. st. 2. ZPP. Uvod presude sadrži: naznačenje da se presuda izriče u ime naroda, naziv suda, ime i prezime predsednika i članova veća, odnosno sudije pojedinca, ime i prezime, prebivalište ili boravište, odnosno sedište stranaka, njihovih zastupnika i punomoćnika, vrednost predmeta spora, kratko označenje predmeta spora, dan zaključenja glavne rasprave, dan kada je presuda doneta i dan kada je presuda objavljena.

Iako su zakonom propisana jedinstvena pravila i elementi koji moraju biti sadržina uvoda svake presude, i ovde dolazi do grešaka. Često u uvodu nema svih neophodnih podataka, a ima nekih suvišnih (npr.: nepotrebno se navodi da je glavni pretres usmen, a ne navodi se datum zaključenja glavne rasprave već samo donošenja presude, u slučaju kada se oni ne poklapaju). Značaj uvoda presude je u omogućavanju kontrole svih procesnih pretpostavki i obaveštavanje o osnovnim elementima.

U čl. 352. st.1. ZPP propisano je da se presuda donosi i objavljuje u ime naroda. Ova sintagma se stavlja na sredinu strane i to velikim slovima. Ovim se želi istaknuti na samom početku da sudija sudi u ime svih građana, a sama presuda izražava određeni suverenitet čiji je nosilac narod. Međutim, ovo nailazi na izvesne kritike u kojima se navodi da bi ova sintagma mogla da stoji samo u zaglavlju

odluka koje su donesene na referendumu, a u ostalim bi bilo ispravnije da stoji "U ime države", kao što je slučaj u nekim zemljama.¹¹

Na početku uvoda presude, najpre mora biti naznačeno **ime suda** (npr.: Osnovni sud u Pančevu, Viši sud u Nišu).

Ime i prezime predsednika i članova veća je nužan deo jer se mora znati koji sudija je vodio postupak i doneo presudu, što dalje omogućava i ocenu da li su povređene odredbe zakona koje se odnose na sastav suda, isključenje i izuzeće. Često se pored imena i prezimena predsednika i članova veća navodi i ime zapisničara, što je nepotrebno i pogrešno.¹² Pored nepotrebnih elemenata, ovaj deo presude često sadrži i određene jezičke nepravilnosti. Jedna od češćih je i kontatacija da je presudu doneo sud sastavljen "u veću sastavljenom od sudije Jovana Jovanovića kao predsednika veća i sudije porotnika Petra Petrovića i Marka Markovića kao članova veća". Pravilno je reći da je sud sastavljen od "predsednika veća sudije Jovana Jovanovića i članova veća, sudija porotnika Petra Petrovića i Marka Markovića."¹³

Ime i prezime, prebivalište ili boravište, odnosno sedište stranaka, njihovih zastupnika i punomoćnika. Stranka u postupku može biti svako fizičko i pravno lice. Stranka koja je potpuno poslovno sposobna može sama da preduzima radnje u postupku, dok stranku koja nema parničnu sposobnost zastupa njen zakonski zastupnik. Stranke mogu da preduzimaju radnje u postupku lično ili preko punomoćnika. Punomoćnik fizičkog lica može biti advokat, krvni srodnik u pravoj liniji, brat, sestra ili bračni drug, kao i predstavnik službe pravne pomoći jedinice lokalne samouprave koji je diplomirani pravnik sa položenim pravosudnim ispitom. Punomoćnik zaposlenog u sporu iz radnog odnosa može biti i predstavnik sindikata čiji je zaposleni član, pod uslovom da je diplomirani pravnik sa položenim pravosudnim ispitom. Punomoćnik pravnog lica može biti advokat, kao i diplomirani pravnik sa položenim pravosudnim ispitom koji je u radnom odnosu u tom pravnom licu. Sud po službenj dužnosti pazi da li lice koje se pojavljuje kao stranka može da bude stranka u postupku i da li je parnično sposobna, da li parnično nesposobnu stranku zastupa njen zakonski zastupnik i da li on ima posebno ovlašćenje koje je potrebno. Zbog ovoga je neophodno označenje punog imena i prezimena svih stranaka, njihovo prebivalište, ukoliko ga nemaju boravište, a ukoliko su u pitanju pravna lica, njihovo sedište.

Stranke se mogu naći u ulozi tužioca ili tuženog.¹⁴ Ukoliko ima više stranaka, neophodno je naznačiti za svaku u kojoj se ulozi javlja. Ovde sudije neretko greše jer ispred stranaka, ukoliko ima više u ulozi tuženog, dodaju prvotuženi, drugotuženi.. Ovo je pogrešno, jer jezički upućuje da su tužena lica

¹¹ U nekim državama SAD-a; u Rusiji; u Velikoj Britaniji u presudama stoji „u ime krune“.

¹² A. Radovanov-I. Zindović, Metodologija izrade prvostepene presude u parničnom postupku, Glasnik, Novi Sad, 2011, str. 53.

¹³ M. Majić, Prvostepena krivična presuda – veština pisanja, Pravni instruktor, Beograd, 2014, str. 16.

¹⁴ Ukoliko se radi o brakorazvodnom postupku koji je pokrenut predlogom za sorazumni razvod braka, stranke nemaju status tužioca i tuženog već status predlagča.

različitog reda, što nije moguće, izuzev ako su u pitanju eventualni tuženi, odnosno čl. 206. st. 1. ZPP propisuje da tužilac tužbom može da obuhvati dva ili više tuženih i na način što će da traži da tužbeni zahtev bude usvojen prema sledećem tuženom za slučaj da bude pravnosnažno odbijen prema tuženom koji je u tužbi prethodno naveden. I u Sudskom poslovniku u čl. 122. st. 2. je propisano da, u izreci i obrazloženju, stranke se uvek označavaju njihovim punim ličnim imenom, a ne po redu nabiranja (prvoredni tužilac, drugooptuženi i sl.), stoga je neshvatljivo zbog čega se ovakva greška još uvek, neretko, potkrada sudijama.

Označenje **vrednosti predmeta spora** ima višestruki značaj. Pre svega, od vrednosti predmeta spora zavisi stvarna nadležnost suda, da li će suditi osnovni ili viši sud; zatim sastav suda, da li će suditi sudija pojedinac ili veće; da li će stranka imati pravo na reviziju; preko vrednosti predmeta spora vrši se obračun i naplata takse. Sporovi male vrednosti su sporovi kojima se tužbeni zahtev odnosi na potraživanje u novcu koje ne prelazi dinarsku protivvrednost 3.000 evra po srednjem kursu Narodne banke Srbije na dan podnošenja tužbe, i na njih se primenjuju posebna pravila.¹⁵Kao vrednost predmeta spora uzima se samo vrednost glavnog zahteva, ne i kamate, ugovorna kazna i ostala sporedna traženja, izuzev ako ne čine glavni zahtev. Ako se zahtev odnosi na buduća davanja koja se ponavljaju, vrednost predmeta spora uzima se prema njihovom zbiru, najviše do iznosa koji odgovara zbiru davanja za vreme od pet godina. Ako se tužbom traži utvrđenje prava svojine ili drugih stvarnih prava na nepokretnostima, utvrđenje ništavosti, poništaj ili raskid ugovora, koji ima za predmet nepokretnost, vrednost predmeta spora se određuje prema tržišnoj vrednosti nepokretnosti ili njenog dela. Ukoliko se spor vodi o postojanju zakupnog odnosa, vrednost se računa prema jednogodišnjoj zakupnini, osim ako se radi o zakupnom odnosu zaključenom na kraće vreme. Ukoliko se tužbeni zahtev ne odnosi na novčani iznos merodavna je vrednost predmeta spora koju je tužilac značio u tužbi. Ako je tužilac suviše visoko ili suviše nisko označio vrednost predmeta spora, sud će najkasnije na pripremnom ročištu, a ako pripremno ročište nije održano onda na glavnoj raspravi, pre početka raspravljanja o glavnoj stvari, brzo i na pogodan način da proveri tačnost označene vrednosti i utvrdi vrednost predmeta spora (čl. 27.-34. ZPP).

Zatim sledi kratko označenje **predmeta spora**. Na primer, "radi naknade štete", "radi duga", "radi sporazumnog razvoda braka". Predmet spora može opredeliti i da li će se primeniti odredbe posebnog postupka, kakav je slučaj u parnicama iz radnih odnosa, povodom kolektivnih ugovora, zbog smetanja državnine. Predmet spora određuje i da li je dozvoljena revizija. Tako u parnicama o sporovima o zasnivanju, postojanju i prestanku radnog odnosa revizija je dozvoljena, dok u parnicama zbog smetanja državnine nije.

Dan zaključenja glavne rasprave. Kad sud smatra da je predmet raspravljen tako da može da se donese odluka, saopštava da je glavna rasprava zaključena i taj datum se unosi u uvod presude. U presudi se obavezno naznačava da li je rasprava bila javna ili tajna. Na primer, "nakon glavne i tajne rasprave

¹⁵ Više čl. 467-480 ZPP.

zaključene 20. aprila 2005. godine” ili “nakon održane javne i glavne rasprave”. Odmah po zaključenju glavne rasprave sud donosi presudu, izuzev u složenijim predmetima gde može da odloži objavljivanje presude za osam dana od zaključenja glavne rasprave. U tom slučaju **dan kada je presuda doneta i objavljena** se neće poklapati sa danom zaključenja glavne rasprave. Međutim, uprkos preciznim zakonskim odredbama, u ovom slučaju, sudija uglavnom unosi samo datum donošenja i objavljivanja presude.

4. Izreka presude

Između uvoda presude i izreke, na sredini stranice velikim slovima stoji PRESUDA.

Izreka presude (dispozitiv) sadrži odluku suda o usvajanju ili odbijanju zahteva koji se tiču glavne stvari i sporednih traženja kao i odluku o postojanju ili nepostojanju potraživanja istaknutog radi prebijanja (čl. 355. st. 3. ZPP). U izreci se ne iznose činjenice koje je sud utvrdio niti pravna pravila koja je primenio pri odlučivanju, već se samo sažeto utvrđuje sadržaj pravne zaštite koju je sud svojom odlukom doneo, odnosno uskratilo. Ovde se često čine greške, jer je sudska praksa pokazala da obiluje presudama čije su izreke pretrpane suvišnim elementima, od kojih je mnogima mesto u obrazloženju, naročito stavovi suda o utvrđenom činjeničnom stanju.

Izreka presude je od posebne važnosti jer će ono što je sadržano u njoj biti predmet izvršenja. Ona mora biti jasna, kratka, precizna i jezički usklađena sa važećim materijalno-pravnim i procesno-pravnim zakonima, njihovim normama i terminologijom. Praksa je pokazala da su upravo greške u izreci, ma koliko one bile minorne i tehničke prirode, poput izostavljanja reči ili pogrešnog navođenja odredbi zakona, razlog ukidanja prvostepene presude. Nedostaci u izreci koji čine da ona bude nerazumljiva, protivrečna sama sebi ili razlozima presude predstavljaju bitne povrede odredaba parničnog postupka zbog kojih se može izjaviti žalba. (čl. 374. St. 12. ZPP) Stoga, upravo ovaj deo presude treba biti predmet posebne pažnje i višestruke kontrole.¹⁶ Često se dešava da formulaciju tužbe vrše i neuke stranke, i sud, iako je vezan zahtevom stranke koji je postavljen u toku postupka, ovlašćen je da ispravi očigledne jezičke, stilske i gramatičke greške.

Forma i sadržina izreke može biti različita i zavisi od vrste spora i vrste presuda. Pravna zaštita može biti kondemnatorna, konstitutivna ili deklarativna.

1. Osuđujućom (kondemnatornom) presudom se tuženi obavezuje na određenu činidbu (npr.: “obavezuje se tuženi da na ime naknade štete tuženom isplati iznos od.”);
2. Utvrđujućom se uvrđuje postojanje nekog prava ili pravnog odnosa koji je među strankama sporan ili se utvrđuje istinitost ili neistinitost neke isprave, ako postoji pravni interes za to (npr.: “utvrđuje se da je tužilac

¹⁶ M. Majić, Prvostepena krivična presuda – veština pisanja, Pravni instruktor, Beograd, 2014, str. 17.

bio u radnom odnosu u periodu od 22.12.2010. godine do 12.10. 2013. godine kod tuženog”);

3. Konstitutivnom (preobražajnom) se traži promena ili prestanak određenog pravnog odnosa, odnosno pravnog stanja, zasnivanje novog pravnog odnosa ili promena procesne situacije (npr.: “poništava se Ugovor o doživotnom izdržavanju R.br.430/13, overen kod Osnovnog suda u Nišu 22.11.2013.godine...”).

Struktura izreke osuđujuće presude je složenija u odnosu na utvrđujuću ili preobražajnu, ali se u svakom slučaju ograničava na izricanje zaključka o osnovanosti istaknutih zahteva i deklarisanja određene pravne posledice.

Odluke sadržane u izreci moraju biti konkretne i određene. Ukoliko se tužbeni zahtev prihvata izreka presude glasi “USVAJA SE TUŽBENI ZAHTEV tužioca...navesti tužbeni zahtev koji se usvaja...te se obavezuje tuženi”(npr.: “USVAJA SE tužbeni zahtev tužioca Republike Srbije, Ministarstvo odbrane, Vojnograđevinski centar Niš, pa se tuženi Petar Petrović iz Niša, obavezuje da tužiocu preda stan, garsonjeru br.9, u ul. Učitelj Tasinaj br.15 u Nišu, ispražnjenu od stvari I lica u ispravnom stanju, u roku od 15 dana, po pravnosnažnosti psude, pod pretnjom prinudnog izvršenja”).

Ukoliko se tužbeni zahtev odbija izreka presude glasi “ODBIJA SE tužbeni zahtev...navesti tužbeni zahtev koji se odbija.. (npr.: “ODBIJA SE tužbeni zahtev tužioca Jovanović Jovana iz Niša kojim je tražio poništaj ugovora o poklonu II Ov.3546/98 od 12.11.1998. godine, kojim je Jovanović Petar poklonio tuženoj Perić Slavici iz Prokuplja stan u Nišu u ul. Vojvode Mišića 1/6 KAO NEOSNOVAN”).

Ukoliko se tužben zahtev usvaja samo u određenom delu izreka presude glasi “DELIMIČNO SE USVAJA tužbeni zahtev...navesti tužbeni zahtev”.

Ukoliko je presuda kondemnatorna, a činidba je pozitivna, izreka mora da sadrži odluku suda o dužini roka za dobrovoljno izvršenje činidbe, kao i naznačenje kada taj rok počinje da teče.

Izreka mora da sadrži tačan opis radnje ili ponašanja na koje se obavezuje stranka. Ukoliko je predmet nepokretnost, neophodno je označenje površine, katastarske opštine, broj posedovnog lista; ako je u pitanju automobil, marka, broj registarske tablice i td. Ukoliko se tužbenim zahtevom traži naknada štete, sud u izreci mora zasebno odlučiti o svim vidovima štete (npr.: USVAJA SE tužbeni zahtev tužioca Jovanović Jovana iz Pančeva, te se Marković Marko iz Pančeva obavezuje da tužiocu naknadi štetu koju je tužilac pretrpeo kao posledicu zadobijenih povreda u saobraćajnoj nezgodi dana 12.11.2010. godine, i to:

A. NEIMOVINSKU ŠTETU

- iznos od 80.000, oo dinara, na ime pretrpljenih fizičkih bolova,
- iznos od 60.000,oo dinara, na ime pretrpljenog straha,
- iznos od 200.000,oo dinara, na ime umanjenja opšte životne aktivnosti, i

- iznos od 150.000,00, na ime naruženosti tela, sve sa zakonskom kamatom počev od 22.10.2012. godine, pa nadalje do konačne isplate u roku od 15 dana, pod pretnjom prinudne naplate.
- B. IMOVINSKU ŠTETU
- iznos od 10.000,00 dinara, za uništenu obuću, odelo, košulju, kravatu i donji veš,
 - iznos od 8.800,00 dinara, na ime putnih troškova za odlazak radi lečenja i rehabilitacije,
 - iznos od 15.000,00 dinara, na ime pojačane ishrane za period od 10.03.2011. godine, pa do 21.05.2012. godine,
 - iznos od 425.234,00 dinara, na ime naknade za pruženu tuđu negu i pomoć za period od 12.02.2011. godine, pa do 21.07.2012. godine, sve sa zakonskom kamatom počev od 22.10.2012. godine, pa do konačne isplate u roku od 15 dana pod pretnjom prinudnog izvršenja.

Ako postoji više zahteva, sud će o svim zahtevima, po pravilu, da odluči jednom presudom. Sud može da naloži tuženom da izvrši određenu činidbu samo ako je ona dospela do zaključenja glavne rasprave, izuzev ako sud usvoji zahtev za izdržavanje, za naknadu štete u vidu rente zbog izgubljene zarade ili drugih prihoda po osnovu rada ili izgubljenog izdržavanja, može da naloži tuženom i činidbe koje nisu dospеле.(čl. 343. ZPP)

Kada se u presudi nalaže stranci izvršenje neke činidbe, određuje se i rok u kome je dužna da izvrši ovu činidbu. Rok za izvršenje činidbe je 15 dana, ako posebnim propisima nije drugačije predviđeno. Sud može da odredi duži rok za izvršenje činidbe koja se ne sastoji u novčanom davanju. U meničnim i čekovnim stvarima rok za izvršenje činidbe je osam dana. Rok za izvršenje činidbe počinje da teče narednog dana od dana dostavljanja prepisa presude stranci kojoj je naloženo izvršenje.

Sastavni deo izreke čini i odluka o sporednim zahtevima koji su postavljeni u tužbenom zahtevu i u toku postupka, na primer odluka o kamati, odluka o parničnim troškovima.

Izreka može da sadrži i odluku o zahtevima koji su u tužbi ili kasnije u toku parnice postavljeni a imaju karakter predmeta spora.

Izreka može sadržati i odluku o određenim pitanjima koja nemaju karakter tužbenog zahteva, ali je tako, iz razloga pravne sigurnosti, određeno zakonom. Ovde spadaju: odluka o postojanju ili nepostojanju potraživanja istaknutog prigovorom prebijanja; odluka o pravnom osnovu za činidbu koja je sadržana u izreci međupresude; ako se usvaja kondemnatorni zahtev, izreka sadrži odluku o uslovnoj ili uzajamnoj obavezi koju tužilac treba da ispuni prema tuženom. U izreku se unosi i alternativno ovlašćenje tuženog.¹⁷

¹⁷ B. Poznić-V. Rakić Vodinelić, Građansko procesno pravo, Beograd, 2010, str. 376.

5. Obrazloženje presude

Sastavljanje obrazloženja predstavlja izuzetno zahtevan posao jer ovde sudija iskazuje svu svoju umešnost, stručnost, uverljivost, pravnu logiku i kreativnost. Obrazloženje mora pružiti jasnu i ubedljivu argumentaciju za svaki deo izreke i biti takvo da može da objasni i ubedi svakog čitaoca u razloge kojima se sud rukovodio. Obrazloženje predstavlja osnovu za kontrolu rada suda i same presude i na osnovu njega će stranka oceniti da li će podneti pravni lek, stoga ono ima težak zadatak da brani presudu pred strankama, višim sudom i javnošću. Obrazloženje objektivizira proces odlučivanja i obezbeđuje da se u sistemu slobodne ocene dokaza ostvaruje načelo zakonitosti i mogućnost kontrole rada suda.¹⁸

Zakon o parničnom postupku propisuje minimalni obavezni sadržaj obrazloženja i u čl. 355. st. 4. navodi da sud u obrazloženju izlaže zahteve stranaka i njihove navode o činjenicama na kojima se ti navodi zasnivaju, dokaze, činjenično stanje koje je utvrdio, kao i propise na kojima je sud zasnovao presudu. Presuda ne sadrži obrazloženje ako su se stranke odrekle prava na pravni lek.

Između izreke i teksta obrazloženja, na sredini stranice stoji „**Obrazloženje**“.

5.1. Zahtevi stranaka i njihovi navodi

Na samom početku obrazloženja, kao izvestan uvod u svoju odluku, sud izlaže sažeto izlaganje tužbenog zahteva (npr.: „Tužilac je u tužbi i tokom rasprave lično i preko punomoćnika naveo da je kao fizički radnik radio na građevini – kući u Nišu u ul. Blagoja Parovića, kod tuženog kao poslodavca – preduzimača. Dana 25.10.2012.godine je obavljao poslove na krovu te kuće, i prilikom silaska sa krova preko terase i uz pomoć merdevina, nogavica trenerke mu se zakačila za ankere – držače, izgubio je ravnotežu, pao sa visine od 7-8 metara i teško se povredio. U tužbenom zahtevu traži da mu tuženi isplati nematerijalnu štetu u traženim vidovima i navedenim iznosima, kao i materijalnu štetu u vidu izgubljene zarade. Dokaze je predložio. Troškove je tražio.“).

S obzirom da tokom postupka često dođe do izmena navoda i zahteva, kako bi se izbegla konfuznost i preobimnost, treba izneti samo konačne zahteve i navode.

Nakon izlaganja tužbenog zahteva, u novom pasusu, sud sumarno prikazuje odgovor na tužbu. (npr.: „Tuženi je osporio osnovanost tužbenog zahteva u celosti. Istakao je prigovor nedostatka pasivne legitimacije jer je tužioca angažovalo da radi na ovom gradilištu treće lica, izvesni Petar Perić, a ne on – tuženi. Kritičnom prilikom, kada je tuženi pao i povredio se, on nije bio angažovan od strane tuženog da radi na krovu, a do povrede je došlo isključivom nepažnjom i krivicom tužioca. Tuženi je predložio da se tužbeni zahtev odbije. Dokaze je predložio. Troškove je tražio.“)

¹⁸ B. Starović-R. Keča, građansko procesno pravo, Novi Sad, 2004, str. 351.

5.2. Dokazi koje je sud izveo u pogledu spornih činjenica

Između pasusa u kome se navode zahtevi stranaka i pasusa u kome se izlažu izvedeni dokazi, sudska praksa je ustalila rečenicu sledeće sadržine: „Sud je izveo predložene dokaze pa je ocenom istih, u smislu čl. 8 ZPP odlučio kao u izreci, iz sledećih razloga.“

Pre navođenja dokaza, sud u novom pasusu iznosi šta je nesporno, a šta sporno između stranaka (npr.: „Među strankama je nesporno da je tužilac kao NKV radnik radio na građevinskom objektu – kući u ul. Blagoja Parovića u Nišu, investitora Jovana Jovanovića, i izvođača radova tuženog Marka Markovića. Nesporno je da je dana 25.10.2012. godine tužilac pao sa krova sa visine od 7 do 8 metara i teško se povredio. Sporno je da li je tuženi odgovoran za povredu tužioca, i vezano sa tim za tražene vidove štete, te koja je visina te štete.“

Zatim sud hronološki navodi koje je dokaze izveo: imena svedoka koje je saslušao, isprave u koje je izvršio uvid (broj isprave, datum izdavanja, organ koji je izdao), veštačenja koje je izveo, uviđaje koje je izvršio. U parničnom postupku dominira raspravno načelo, jer su stranke dužne da iznesu sve činjenice na kojima zasnivaju svoje zahteve i da predlože dokaze kojima se utvrđuju te činjenice, dok je domet istražnog načela u velikoj meri sužen, izuzev u parnicama povodom porodičnih odnosa. Sud će da razmotri i utvrdi samo činjenice koje su stranke iznele i da izvede dokaze koje su stranke predložile, izuzetno sud je ovlašćen da utvrdi i činjenice koje stranke nisu iznele i izvede dokaze koje stranke nisu predložile, ako iz rezultata raspravljanja o dokazivanju proizilazi da stranke raspolažu zahtevima kojima ne mogu da raspolažu (čl. 7. ZPP).

Nakon navođenja svakog pojedinačnog dokaza, sud mora da da svoj stav u odnosu na izvedene dokaze, odnosno šta je utvrdio i razloge odbijanja navoda strane koja je izgubila spor, bez kritikovanja, napadanja i na neostrašćen način koji je lišen negativnog tona. Sudija mora doneti odluku objektivno, nepristrasno i uz jednako posvećenu pažnju oprečnim interesima stranaka.

5.3. Pravna ocena izvedenih dokaza

Nakon navođenja dokaza, sud treba da izloži ocenu svih pojedinih dokaza na kojima zasniva svoju odluku, odnosno da da pravnu ocenu u odnosu na utvrđeno činjenično stanje, da izvrši činjenično, hronološko i logičko povezivanje izvedenih dokaza i da iznese razloge zašto se neki dokaz smatra istinitim ili neistinitim. Pritom, sve dokaze mora ceniti povezano, kao celinu, a ne zasebno. Nesporne činjenice se ne obrazlažu, već se samo označe kao takve, ali je neophodno dovesti ih u vezu sa spornim dokazanim činjenicama. Član 8. ZPP propisuje da sud odlučuje po svom uverenju, na osnovu savesne i brižljive ocene svakog dokaza zasebno, svih dokaza kao celine i na osnovu rezultata celog postupka, koje će činjenice da uzme kao dokazane.

5.4. Primena pravne norme na utvrđeno činjenično stanje

Na samom kraju obrazloženja, sud mora navesti propise na kojima je zasnovao svoju odluku, odnosno mora navesti konkretnu pravnu normu koju je primenio pri donošenju odluke. Međutim, često, iako je u zakonu propisano kao sastavni deo minimalnog sadržaja obrazloženja, u presudama izostaje ovaj deo.

Najčešća greška koja se javlja prilikom pisanja obrazloženja jeste preterano korišćenje „copy paste“ metode, odnosno kopiranje delova zapisnika, što dovodi do toga da obrazloženje bude konfuzno, lišeno suštine, nesistematično i glomazno. Ono se ne sme pretvoriti u izveštaj u kome se hronološki prepisuju izvedeni dokazi. Često se dešava da umesto ocene dokaza i analize u obrazloženju se samo prepíše izreka presude i navede da je „činjenično stanje utvrđeno kao u izreci“. Više od 90% sadržine obrazloženja predstavlja puko reprodukovanje svih izvedenih dokaza, i onih koji su bitni ali i onih koji nisu važni za presuđenje. Rezultat ovoga su preobimne presude u kojima se samo par pasusa odnosi na suštinu stvari, pune tehničkih grešaka nastalih usled neselektivnog nabiranja dokaza. Najčešći razlozi zbog kojih se ukida presuda su upravo formalni nedostaci. Sve ovo dovodi i do gubljenja vremena, uvećavanja troškova, a samo vođenje postupka gubi svoj smisao.¹⁹

5.5. Odluka suda o troškovima

Presuda mora da sadrži i obrazloženje suda o troškovima postupka, pri čemu je neophodno posebno naznačiti za koje parnične radnje i u kojim iznosima se dosuđuju troškovi.

U slučajevima koji su predviđeni zakonom, obrazloženje može da ima i drugačiju sadržinu. Obrazloženje presude zbog propuštanja, presude na osnovu priznanja i presude na osnovu odricanja sadrži samo razloge koji opravdavaju donošenje ovih presuda i koji pokazuju da su one bile dopuštene. Presuda revizijskog suda ne mora da ima detaljno obrazloženje ukoliko je revizija odbijena kao neosnovana, ako sud zaključi da to nije potrebno jer su u reviziji ponovljeni žalbeni razlozi, ili kad se obrazlaganjem presude kojom se revizija odbija ne bi postiglo novo tumačenje prava niti bi to doprinelo ujednačenom tumačenju prava.(čl. 414. st. 2. ZPP)

Ispod teksta presude stoji koji sud je doneo odluku i kog datuma.

Ispod ove rečenice, u donjem desnom uglu stoji potpis sudije, odnosno predsednika veća. Sa leve donje strane, stavlja se pouka o pravnom leku, odnosno koji je pravni lek dopušten, kome se podnosi i ko odlučuje o njemu.

¹⁹ <http://www.vijesti.me/vijesti/bivsi-sudija-o-presudama-od-200-stranica-par-pasusa-vazno-807827>, pristup dana 01. juna 2015. godine.

ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

Ono što se nameće kao prvi zaključak i što je nesumnjivo, jeste da je presuda jedan od najznačajnijih pravnih akata kojom se konačno i meritorno odlučuje u parničnom postupku. Ona mora biti, ne samo pravno korektna, već i jezički, gramatički i logički pravilna, precizna, lako čitljiva i razumljiva.

Kako ispuniti težak zadatak izrade kvalitetne i ispravne presude?

Najpre, osnovna pravila, propisana opštim aktima, moraju se slediti, a minimalni obavezni sadržaj sastavnih delova presude strogo poštovati. Međutim, i pri pisanju delova koji dozvoljavaju kreativnost, izvesna pravila – pravila legalističkog načina pisanja se moraju poštovati. Iako se ne mogu konačno dati autorativna pravila dobrog pisanja, izvesne smernice su postavljene. Pre iznošenja zaključnih razmatranja, nužno je istaći prvi preduslov kvalitetne presude koji je savršeno, ali i najjednostavnije izrazio sudija Ruggero Aldisert „Da bi sudija mogao da piše jasno i ubedljivo, rečima koje paradiraju ispred čitaoca u logičnom redosledu, on mora, pre svega da misli jasno i ubedljivo“.²⁰

Presuda mora biti jasna, precizna, razumljiva, lako čitljiva, sa što manje suvoparnih izlaganja koja su nejasna pravno neukim licima. Rečenice moraju biti kratke, smislene i lišene nepotrebnih reči. Treba izbegavati duge i komplikovane rečenice, jer je dužina rečenice, najčešće, obrnuto proporcionalna njenoj razumljivosti. Rečenica ne treba da sadrži nepotrebne reči, a pasus nepotrebne rečenice, iz istog razloga zbog kojeg jedna mašina ne sme da ima nepotrebne delove. Sudija mora biti jezgrovit i direktan. On se mora koristiti jednostavnim, običnim srpskim jezikom. I kompleksne ideje i misli mogu se izraziti jednostavnim jezikom koji je lako čitljiv i razumljiv. Da bi se to postiglo, naravno, mora se razumeti u potpunosti ono o čemu se piše i šta se želi reći, jer se jedino tako ne mogu promašiti suštinski elementi.

Svaki sudija treba stalno sebi da postavlja sledeće pitanje: „Da li ovako pišem jer to činim oduvek, ili ipak postoji bolji način?“.

Sudije moraju biti objektivne i kritički nastrojene prema svojim presudama. Neophodno je pažljivo pročitati svaki pasus, ne preskakati nijedan, iako je već poznat. Čitajući, moraju sagledavati celinu i suštinu presude, a ne samo da tragaju za tehničkim greškama.

Reread and revise. Na samom kraju, neophodno je udaljiti se od teksta, pustiti da se „ohladi“ i iznova pažljivo pročitati u potrazi za nelogičnostima, nepravilnostima, tehničkim greškama ili suvišnim rečima.

Sudijski poziv je izuzetno težak i odgovoran, a izrada presude poslednji, najvažniji ispit koji sudije iznova i iznova polažu sa svakim sporom. On zahteva konstantno usavršavanje teorijskih i pratičnih znanja i veština kako bi sudije uspešno mogle da obavljaju svoju funkciju – pravilna primena i tumačenje zakona

²⁰ [http://www.fjc.gov/public/pdf.nsf/lookup/judicial-writing-manual-2d-fjc-2013.pdf/\\$file/judicial-writing-manual-2d-fjc-2013.pdf](http://www.fjc.gov/public/pdf.nsf/lookup/judicial-writing-manual-2d-fjc-2013.pdf/$file/judicial-writing-manual-2d-fjc-2013.pdf), pristup dana 05.06.2015. godine.

a samim tim i ostvarivanje prava građana. Jer, i sama presuda „kaže“ U IME NARODA.

LITERATURA

1. Majić, Miodrag: Prvostepena krivična presuda – veština pisanja, Pravni instruktor, Beograd, 2014.
2. Petrušić, Nevena: Sastavljanje podnesaka, Priručnik za rad studenata, Pravna klinika za zaštitu prava žena, Niš, 2011.
3. Poznić, Borivoje, Vodinić, Rakić, Vesna: Građansko procesno pravo, Savremena administracija, Beograd, 2010.
4. Radovanov, Aleksandar: Građansko procesno pravo, Univerzitet Privredna akademija, Pravni fakultet, Novi Sad, 2004.
5. Radovanov, Aleksandar, Zindović, Ilija: Metodologija izrade prvostepene presude u parničnom postupku, Glasnik advokatske komore, Novi Sad, 2011.
6. Stanković, Gordana: Građansko procesno pravo, Pravni Fakultet, Niš, 2010.
7. Starović, Borivoje, Keča, Ranko: Građansko procesno pravo, Centar za izdavačku delatnost, Novi Sad, 2004.
8. Triva, Siniša, Dika, Mihajlo: Građansko procesno pravo, Narodne novine, Zagreb, 2004.
9. Zakon o parničnom postupku, „Sl. glasnik RS“, br. 110/2009, 70/2011, 19/2012 i 89/2013.
10. Sudski poslovnik, „Službeni glasnik RS“, br. 10/2009, 7/2011, 19/2012 i 89/2013.
11. Etički kodeks, „Službeni glasnik RS“, br. 96/2010.
12. <http://www.vijesti.me/vijesti/bivsi-sudija-o-presudama-od-200-stranica-par-pasusa-vazno-807827>
13. [http://www.vtsrh.hr/uploads/Dokumenti/strucni%20radovi/Sagani%C4%87 Kristina - Pisanje 1.stup presuda u PP HPR 10-10 UDK.pdf](http://www.vtsrh.hr/uploads/Dokumenti/strucni%20radovi/Sagani%C4%87%20Kristina%20-%20Pisanje%201.stup%20presuda%20u%20PP%20HPR%2010-10%20UDK.pdf)
14. [http://www.fjc.gov/public/pdf.nsf/lookup/judicial-writing-manual-2d-fjc-2013.pdf/\\$file/judicial-writing-manual-2d-fjc-2013.pdf](http://www.fjc.gov/public/pdf.nsf/lookup/judicial-writing-manual-2d-fjc-2013.pdf/$file/judicial-writing-manual-2d-fjc-2013.pdf)
15. [http://www.fjc.gov/public/pdf.nsf/lookup/JudicialWritingManual.pdf/\\$file/JudicialWritingManual.pdf](http://www.fjc.gov/public/pdf.nsf/lookup/JudicialWritingManual.pdf/$file/JudicialWritingManual.pdf)

THE SKILL OF LEGAL DOCUMENTS WRITING – JUDGMENT BY COURT OF FIRST INSTANCE IN CIVIL PROCEDURES

PhD Dragana Randelovic

Abstract:

A judgment is a court decision by which it is judged authoritatively, finally and on the merits on the application for judgment, and by which a dispute is resolved. A judgment is a very important legal document that sublimates the whole procedure; it is a logical completion that clearly, unequivocally and without doubt presents and defends the conclusions the judge comes to by evaluation of the evidence. Unless what is written in the judgment is adequate or worthy of what is previously done, the entire work up until the judgment remains valueless. Being the crown of the whole process, a verdict must be of high quality, clearly, precisely and logically presenting conclusions reached by the court after an extensive procedure. It is not enough that the judgment is legally correct – it should be linguistically and grammatically correct, easily readable and understandable. What is said in the court and how it is said is as important as what is decided. For a high quality judgment it is necessary to combine writing skills and legal knowledge.

In this paper, the author analyzes constituent parts of a court decision in a civil procedure, pointing out to methodology behind its drafting, some of the most common errors, as well as particularities and rules of legalistic style as imperatives when writing the judgment.

Keywords: civil procedures, judgment preamble, disposition of judgment, statement of reasons.

34.01(37)
347(4)

RECEPCIJA RIMSKOG PRAVA I NJEGOV UTICAJ NA GRAĐANSKO PRAVO ZEMALJA KONTINENTALNE EVROPE

Doc. dr Rejhan R. Kurtović*
Doc. dr Dragana Randjelović*

Apstrakt:

Pod recepcijom rimskog prava podrazumeva se prihvatanje rimskog prava kao pozitivnog prava u srednjovekovnoj Evropi. To je jedinstven slučaj u istoriji da se pravni sistem jedne imperije i civilizacije primenjuje van njenih granica i posle njene propasti. Rimsko pravo ne samo da se primenjivelo, već je postalo i ostalo temelj prava kontinentalne Evrope. Autor se u radu bavi recepcijom rimskog prava, i njegovim uticajem na pravne sisteme država Kontinentalne Evrope, a naročito na građanske zakonike i razvoj građanskog prava. Recepcija rimskog prava posmatrana je kroz analizu Justinijanove kodifikacije - Corpus iuris civilis, u kojoj su u originalnom obliku sakupljene i sačuvane sve tvorevine i dostignuća rimske pravne teorije klasičnog perioda.

Ključne reči: Rimsko pravo, Justinijanova kodifikacija, recepcija rimskog prava, Francuski građanski zakonik, Austrijski građanski zakonik, Nemački građanski zakonik.

UVOD

Rimljani, narod praktične naravi i logičnog vezivanja stvari, u svojoj viševekovnoj istoriji, stvorili su originalna pravna pravila i institute koji su do današnjih dana ostali na snazi i koji permanentno doživljavaju nadogradnju. Uticaj rimskog prava na savremene pravne sisteme je izuzetan, čemu u prilog govori i činjenica, da su pojedini pravni sistemi direktno ili indirektno oblikovani po uzoru na rimsko pravo.

Rimljani su postavili temelje privatnog prava, koju su kasnije dograđivani i usavršavani kroz druge pravne sisteme i škole. Proučavanjem određenih institucija rimskog prava, kao i određene pravne terminologije, dolazimo do zaključka da većina termina i instituta koje su rimljani ustanovili, ni posle toliko dugo vremena nisu izgubili svoju upotrebnu snagu i moć. Generalno gledano, pojedini instituti i

* Departman za pravne nauke Univerziteta u Novom Pazaru, docent za teorijsko-istorijsku pravnu oblast, r.kurtovic@uninp.edu.rs.

* Departman za pravne nauke Univerziteta u Novom Pazaru, docent za užu naučnu oblast građansko pravo, d.randjelovic@uninp.edu.rs.